

> Retouradres Postbus 90520 2509 LM Den Haag

Stuurgroep PLOOI

Prins Willem-Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
www.nationaalarchief.nl

Datum 5 juli 2023
Betreft Rol archiefsector in actieve openbaarmaking

Beste stuurgroepleden,

Met deze brief vragen we aandacht voor de visie van archiefinstellingen op de toekomst van actieve openbaarmaking. Wij vragen u deze in overweging te nemen en de opdracht te geven deze samen met het PLOOI-programma uit te werken, in de aanloop naar de volgende stuurgroepvergadering in november.

In lijn met een aanbeveling van het Adviescollege ICT-toetsing denken wij aan één groot gedistribueerd overheidsarchief, dat bestaat uit vele losse bronnen met openbare documenten die ontsloten worden op basis van standaarden. In een open stelsel op basis van open standaarden kan elke belanghebbende een toegang op openbare overheidsinformatie maken.

Wij pleiten in deze brief voor een langetermijnperspectief op het ontwikkelen van dit open stelsel. We maken duidelijk wat archiefstellingen hierin kunnen betekenen en concretiseren wat er nú nodig is om dit open stelsel mogelijk te maken. Dat is niet allereerst een grote centrale infrastructuur, maar een set afspraken.

Aanleidingen: grenzen verdwijnen

Archiefinstellingen hebben de ontwikkelingen rond actieve openbaarmaking vanaf het begin met grote interesse gevolgd. Dat heeft alles te maken met de spilfunctie van archiefinstellingen in de relatie tussen overheidsinformatie en burger. Van oudsher zijn archieven dé plek waar overheidsinformatie op den duur terecht komt en beschikbaar wordt gesteld aan de burger.

In toenemende mate komen de archieven digitaal binnen en zetten archiefinstellingen ze online. De overbrengingstermijn wordt in het wetsvoorstel voor de nieuwe Archiefwet verkort naar tien jaar. De verplichting tot actieve openbaarmaking in de Wet open overheid (Woo) verkort de publicatietermijn nog verder. Bovendien zien archiefdiensten dat overheidsorganen vervoegd beginnen over te brengen. De grens tussen actieve openbaarmaking door overheidsorganen en online beschikbaar stellen door archiefinstellingen zal vervagen.

Ook voor de gebruikers veranderen de grenzen tussen actieve openbaarmaking en archiefdienstverlening. Voor onderzoekers,

journalisten etc. is het niet relevant of een te raadplegen openbaar document valt onder de Woo of onder de Archiefwet. Wél verwachten zij dat via de PLOOI-website gevonden documenten ook na overbrenging beschikbaar blijven. Een deel van de gebruikers wil integraal kunnen zoeken naar alle beschikbare openbare overheidsdocumenten, overgebracht of niet.

Continuïteit creëren, kosten besparen

De meeste actief openbaar te maken documenten zijn blijvend te bewaren. Deze moeten op termijn overgebracht worden naar een archiefinstelling. Dit betekent dat overheidsorganisaties deze documenten twee keer beschikbaar moeten stellen: een keer op een platform dat gekoppeld is aan PLOOI en een keer aan een archiefinstelling. Om kosten en moeite te besparen doen ze dat liefst zo veel mogelijk op dezelfde manier. Dat is ook noodzakelijk om continuïteit te creëren in de keten van actieve openbaarmaking naar overbrenging en uiteindelijk beschikbaarstelling bij archiefdiensten. De ervaring heeft ons geleerd dat knippen in deze keten bij overbrenging leidt tot heel veel handwerk om overheidsinformatie beschikbaar te kunnen blijven stellen.

Waar wij voor pleiten is om bij het inrichten van de actieve openbaarmakingsverplichting consequent te denken vanuit de hele levenscyclus van informatie en vanuit het perspectief van de gebruikers. Hiervan profiteren overheidsorganisaties én burgers. Voor deze visie zien wij zeker aanknopingspunten in het *position paper* waarin het PLOOI-programma de ambities heeft verwoord. Het streven naar heldere interbestuurlijke definities van de actief openbaar te maken categorieën, consistente ordening, het gebruik maken van overheidsbrede standaarden en het rekening houden met gebruikerswensen komen in uw 'sturende eisen' voor.

Dat geldt ook voor de optie dat andere (markt)partijen met specifieke toepassingen, overheidsdocumenten beter toegankelijk willen maken. Archiefinstellingen kunnen de actief openbaar gemaakte informatie integreren in hun online collecties, maatschappelijke organisaties kunnen toegang maken voor een specifiek belang en media, wetenschap en advocatuur kunnen hun eigen specialistische gereedschappen gebruiken.

Wat nodig is

Deze visie maakt heldere, vaste afspraken over standaardisering urgent. Graag geven wij met deze brief een impuls aan het denken vanuit de gebruiker. In tweeërlei zin is dat tegelijk overheidsbelang: de overheid richt dit alles in voor de gebruiker én verbetert er de eigen informatieketens mee.

Om de online publicatie van alle openbare overheidsinformatie te verbeteren, is uniformering door standaardisatie nodig. Deze standaarden stellen overheidsorganisaties, PLOOI, archiefinstellingen en anderen in

staat om de verplichte en extra actief openbaar gemaakte bronnen voor verschillende groepen zo te ontsluiten dat de toegankelijkheid maximaal wordt geborgd.

Om dit mogelijk te maken moet een aantal zaken geregeld worden:

1. *Metadatastandaarden*
Metadata vormen het fundament voor de vindbaarheid en interpreteerbaarheid van documenten.
2. *Toegang tot de bronnen*
Om zoekmachines decentrale publicatiekanalen te laten doorzoeken, moet de toegang hiertoe georganiseerd en gestandaardiseerd worden.
3. *Persistent identifiers (PID's)*
Persistent identifiers, persistente identificatiekenmerken van documenten waarmee een document gedurende de gehele levensduur op te vragen is, zijn voorwaardelijk voor continuïteit in de beschikbaarheid van gepubliceerde documenten.
In de bijlage hebben wij een aanzet voor de uitwerking hiervan gedaan.

Wat archiefinstellingen kunnen betekenen

Archiefinstellingen kunnen een belangrijke rol spelen bij het realiseren van het open stelsel.

Decentraal vervullen archiefinspecteurs een sleutelfunctie tussen overheidsorganisaties en archiefdiensten. Decentraal en centraal zijn er adviseurs digitale informatie, die de hele keten overzien en daar vanuit denken.

Archiefinstellingen zijn experts in duurzame toegankelijkheid (DUTO). Zij maken gebruik van standaarden die steeds breder geïmplementeerd worden bij overheidsorganisaties (zoals MDTO). Zij helpen overheidsorganisaties graag met de implementatie hiervan.

Er zijn nu al voorbeelden van veelbelovende samenwerkingen. Een aantal vooral kleinere gemeenten werkt samen in de datadienst OpenPub voor het gestructureerd openbaar maken van hun informatie. In de projectgroepen hiervoor participeren archivariissen. Afhankelijk van de positionering van een archiefinstelling binnen of tussen overheidsorganisaties, is er méér mogelijk. Een mooi voorbeeld hiervan is het Stadsarchief Amsterdam. Dit stelt zijn infrastructuur beschikbaar voor het beheer van actief openbaargemaakte documenten, de publicatie en de doorzoekbaarheid hiervan (open.amsterdam.nl). De archiefinstelling helpt hier niet zomaar de overheidsorganisatie, maar ontzorgt deze zelfs. Het Stadsarchief wil naast een platform bovendien contactkanalen inrichten voor extra dienstverlening.

De archiefsector heeft de expertise en de infrastructuur in huis om overheidsinformatie actief openbaar te (helpen) maken. Om op een

duurzaam toegankelijke manier, met een maximale inzet van middelen en mensen aan de wet te voldoen. Zo kunnen wij meehelpen aan het herstel van het vertrouwen van de burger in de overheid.

In september organiseert de beroepsvereniging KVAN voor de sector enkele sessies over haar rol in actieve openbaarmaking. De sector wil niet alleen intern doordenken, maar ook met u. Alleen in samenwerking valt de informatie- en publicatieketen te verbeteren.

Met vriendelijke groet,

Bestuur Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland (KVAN)
Convent van directeuren van het Nationaal Archief en de Regionaal
Historische Centra

Afelonne J.M. Doek, Algemeen Rijksarchivaris

Erika Hokke, directeur Regionaal Archief Zuidoost Utrecht

Bert de Vries, directeur Stadsarchief Amsterdam

Ella Kok-Majewska, directeur Regionaal Archief Rivierenland

Marcel Korving, West-Brabants Archief

Paul Post, directeur Regionaal Archief Alkmaar

Roosmarijn Ubink, directeur Regionaal Historisch Centrum Vecht en Venen

Ellen van der Waerden, manager Haags Gemeentearchief

Jantje Steenhuis, directeur Stadsarchief Rotterdam

Bijlage: wat is er nodig?

Ad. 1. Metadatastandaarden

Om een goed fundament te creëren voor de vindbaarheid en interpreteerbaarheid van documenten is nodig:

- a. Kies één of meerdere metadatastandaarden die gebruikt mogen worden voor de online publicatie van openbare overheidsinformatie. Eén algemene standaard die voor alle organisaties en alle soorten informatie bruikbaar is. Daarnaast domeinspecifieke standaarden, met een mapping naar de algemene standaard.
- b. Regel een register van alle gebruikte metadatastandaarden, inclusief alle documentatie hierover (vgl. voor een basis [Standaarden metadatamanagement - NORA Online](#)).
- c. Ondersteun overheidsorganisaties bij de implementatie.

Ad 2. Toegang tot de bronnen

Om voor diverse partijen toegang tot de verschillende bronnen te regelen, moet het volgende georganiseerd worden:

- a. Beheer een of meerdere registers van alle publicatiekanalen met openbare overheidsinformatie. Dit kan een register zijn voor alle bronnen, of een aantal domeinspecifieke (bestaande) registers, bijvoorbeeld een voor gemeenten en een voor archiefinstellingen.
- b. Kies een of meerdere standaarden voor het ophalen (*harvesten*) van bestanden en de bijbehorende metadata bij de bronnen.

Ad 3. Persistent identifiers (PID's)

Voor het vindbaar maken van documenten gedurende de gehele levensduur te vinden is nodig:

- a. Keuze voor de soort PID's die zijn toegestaan (DOI, handle, URN, URI, ARK, etc.).
- b. Een PID-infrastructuur voor de creatie en beheer van PID's. Deze zorgt ervoor dat bij een PID altijd de actuele bron gevonden kan worden. Onder andere SURF levert deze infrastructuur.